

Anna RYNKOWSKA-SACHSE
Wydział Architektury, Politechnika Gdańska

WPLYW PRZEMIAN ERY INFORMACYJNEJ NA KSZTAŁTOWANIE BUDYNKÓW BIUROWYCH

Streszczenie. W artykule przedstawiono postulat określenia wpływu, jaki może mieć era informacyjna na kształtowanie się budynków biurowych. Zmiany te dokonują się w efekcie oddziaływania czynników społeczno – gospodarczych, tzn.: nowego podejścia do wiedzy, rozumienia wzajemnych relacji pomiędzy środowiskiem pracy a wydajnością, globalizacji rynku, postępu technicznego, nowych sposobów inwestowania i podejścia do ochrony środowiska naturalnego. Budynki biurowe zgodnie z nowymi wymogami powinny być odpowiedzią na możliwości oferowane przez nowe formy pracy, stymulować produktywność oraz kreować środowisko zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju na XXI wiek.

THE INFLUENCE OF THE INFORMATION ERA UPON THE OFFICE BUILDINGS DEVELOPMENT

Summary. In the article is presented description of the impact of the information age upon the office buildings development. There are social and economical pressures on the changes: a new approach to the knowledge, a new understanding of the relationship between working environment and worker productivity, globalisation, technical and technological progress, new models of property investment and sustainability. The office buildings at the turn of the millennium according to new demands should consider the opportunities offered by new methods of work, stimulate greater productivity and successfully create sustainable environment through 21st century.

„ Office design is not just the transition of functional needs or technological possibilities but also a reflection of the society in which it is created ”[1]

Juriaan van Mell

1. Wstęp

Nowa era informacyjna, w którą wkroczyła już część świata w latach 70. charakteryzuje się wzrostem pracy biurowej i usługowej, postępem technicznym oraz łatwością komunikacji, mobilnością, globalizacją rynku pracy i troską o środowisko. Ma to bezpośredni wpływ na tworzenie się społeczeństwa informacyjnego i jego metod pracy, a w dalszej kolejności wpływa również na kształtowanie budynków biurowych jako nowych miejsc pracy. W budynkach tych zatrudnienie znajduje 40 % osób aktywnych zawodowo. Stanowią one swoisty symbol naszych czasów [5].

Obecnie budynki biurowe przechodzą wiele zmian. Określenie tych zmian wymagało ogólnego poznania ery informacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem aspektu pracy i podejścia do środowiska naturalnego oraz czynników społeczno – gospodarczych. Czynniki te to: nowe podejście do wiedzy, nowe rozumienie wzajemnych relacji pomiędzy środowiskiem pracy a wydajnością, globalizacja rynku, postęp techniczny, nowe sposoby inwestowania i podejście do ochrony środowiska naturalnego. Analiza ta została przedstawiona w innym artykule autorki [2].

W niniejszej pracy podjęto próbę określenia ogólnego wpływu, jaki może mieć era informacyjna na kształtowanie budynków biurowych.

2. Ważne etapy w rozwoju budynków biurowych

Biurowce są stosunkowo młodym typem budynku z końca XIX wieku. Na początku biuro wyrażało dominację ideologii biznesu, a w latach 60. było systemem wspomagającym komunikację i efektywność. W latach 70. biuro stało się przyjazne środowisku i pracownikowi, a w 80. było systemem zarządzania udogodnieniami, przy jednoczesnym rozdziale inteligencji i grupowej strukturze organizacji pracy. W ostatniej dekadzie XX wieku technologie informacyjne bardziej niż kiedykolwiek zmieniły biuro. Związane to było w dużej mierze z powstaniem organizacji wirtualnej, która bazowała na sieciowej organizacji pracy, usługach z zewnątrz i mobilnych pracownikach. W konsekwencji synchronizacja w pracy stała się zbędna. Położono nacisk na zmniejszenie kosztów przestrzeni biurowej oraz zaczęto traktować środowisko biurowe i naturalne oraz *design* jako nową formę inwestycji. Obecnie na przełomie XX i XXI wieków możemy mówić o systemie wiedzy. To okres współczesnego tworzenia zasad i charakteru rozwoju budynków biurowych. Obecnie biurowce są miejscem produktywnej pracy w świetle zrównoważonego rozwoju [1; 3; 4; 5].

3. Współczesność a budynek biurowy

W erze informacyjnej wiedza jako umiejętność i źródło innowacji, elastyczność i sprawnie działająca komunikacja stają się najważniejszym środkiem do osiągnięcia społecznych i ekonomicznych rezultatów. Wobec nowych wymagań biuro i jego struktury organizacyjne mają służyć teraz jak najlepszemu zdobyciu i przekazaniu tej wiedzy w postaci informacji, a także stworzeniu pracownikom odpowiednich do tego warunków. Wszelkie przekształcenia budynków biurowych, które wymusza era informacyjna, dokonują się na wielu płaszczyznach. Wpływ na nie mają czynniki społeczno – gospodarcze.

W efekcie nowego podejścia do wiedzy i błyskawicznego przekazu informacji powstają nowe formy pracy, organizacji i zarządzania. Biuro pod względem technologiczno – organizacyjnym staje się kombinacją pracy indywidualnej i współpracy przy zachowaniu elastyczności na przyszłe, nieprzewidziane, zmiany [3]. Nową formą biura jest *business club*, czyli miejsce spotkań samodzielnych pracowników. Dotychczas hierarchiczna struktura zarządzania organizacją zmienia się w sieciową, czego przykładem jest przedsiębiorstwo wirtualne. Również układ przestrzenny biura dostosowuje się do zmieniających się treści, struktur, funkcji i pracowników. Wobec dużej mobilności w obrębie świata globalnego oraz ilości czasu spędzanego w biurze ważnym elementem staje się środowisko pracy. Planowanie jego musi odbywać się z myślą o pracowniku i specyfice firmy, a w efekcie ma służyć zadowoleniu pracownika, zwiększeniu jego poczucia identyfikacji z firmą i motywacji w procesie tworzenia i zdobywania wiedzy [7].

Zmienia się więc relacja pomiędzy środowiskiem pracy a produktywnością. Wyraża się to m.in. przez : efektywność rozumianą jako konkretne korzyści finansowe uzyskane z dobrze użytkowanej powierzchni pracy w czasie, czy skuteczność określającą wartość jaką *design* wnosi do sukcesu firmy. Nowym zupełnie spojrzeniem na produktywność jest także wizerunek jako wizytówka firmy. Staje się to formą długoterminowego wyrażania i przekazywania pewnych informacji do klienta i personelu poprzez przestrzeń biurową [1]. Przykładem może być wyposażenie biura w meble z naklejką *green*, co informuje o proekologicznych priorytetach firmy.

Kolejnym czynnikiem, który wpływa na kształtowanie biur, jest proces globalizacji. W rezultacie miasto staje się centrum kulturalnym i biurowym, co oznacza, że budynek biurowy w dużej mierze jest sprzężony z jego rozwojem. Realizuje się to przez tworzenie miasta we wnętrzu budynku jako wewnętrznej ulicy: projektuje się atrium, miejsca spotkań i zdarzeń, zaadoptowuje się partery i wkomponowuje w budynek inne funkcje niż biurowa. Dzięki temu budynek ten zostaje wtopiony w krajobraz miasta i nie zamiera w godzinach wieczornych. Globalizacja wpływa również na umiędzynarodowienie rynku pracy, przepływ informacji i kapitału. Następuje decentralizacja miejsc pracy, a sukces firmy w dużej mierze zależy od lokalizacji. W celu pozyskania dobrych pracowników ważny jest dostęp do społeczeństwa wykształconego i przestrzeni o wysokiej jakości życia. Z tego względu budynki biurowe są lokowane przede wszystkim w centrach miast, blisko instytucji naukowych, w obszarze śródmiejskim jako parki biznesu. Biura mieszczą się też poza miastem jako telecentra, które skupiają niezależnych zawodowo samodzielnych

pracowników. Nowym miejscem pracy stają się sale konferencyjne na lotniskach i dworcach, galerie, cafe, sale koncertowe oraz mobilne biura stawiane tam, gdzie znajduje się praca.

Postęp w technice i technologii prowadzi do powstania biur bez obiegu papierów, przedsiębiorstw wirtualnych i sieci komputerowych. Sieciowy sposób kooperacji wzmacnia potrzebę tworzenia miejsc służących współpracy. Ma to bezpośredni wpływ na formę architektoniczną biur. Tworzone są w formie zwartej w miastach lub rozproszonej poza miastami jako telecentra lub biura w domach. Najważniejszy jest fakt, że funkcja biura nie jest już bezpośrednio związana z budynkiem. Konsekwencją postępu technicznego są również nowe materiały i systemy, które mają wpływ na wygląd i funkcjonowanie budynków biurowych. Dużą wagę przywiązuje się teraz do trwałości i jakości produktów oraz do uwzględnienia środowiska naturalnego od początku procesu powstania produktu, przez eksploatację, aż po jego koniec.

W procesie inwestycyjnym oprócz celu nadrzędnego, jakim jest zwrot kosztów, dostrzeżono, że warto inwestować w innej kolejności i w elementy, które przyniosą korzyść dopiero w odległej przyszłości. Zmienia się podejście do takich zagadnień, jak: projektowanie, miejsce, wygląd, a także współpraca pomiędzy uczestnikami procesu inwestycyjnego na wczesnym etapie, zmniejszenie kosztów eksploatacji, bezpieczeństwo i ekologia. Najważniejsza jest jednak zmiana świadomości, która przejawia się w traktowaniu biura jako inwestycji stanowiącej część kultury funkcjonalnej przedsiębiorstwa. Jest to ważny czynnik w przyciąganiu kadry dumnej z pracy dla swojej firmy. W konsekwencji potencjalna przestrzeń biurowa musi być odpowiedzią na nowe formy pracy, stymulować produktywność w pracy, maksymalizować szanse, czyli kreować środowisko, które będzie zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju na XXI wiek [1].

Podejście ekologiczne w kształtowaniu budynków biurowych jest teoretycznie najprostsze, ale w praktyce najtrudniejsze w wykonaniu. Ze względu na swoją wielkość i funkcje budynki konsumują 60 % światowej energii i materiałów. Jednocześnie obserwujemy wyczerpanie zasobów naturalnych i zagrożenie środowiska naturalnego. W tej sytuacji zachodzi potrzeba projektowania zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Może to się odbywać poprzez: *ecodesign* [8], ograniczenia w stosowaniu surowców i energii, ekonomiczne wykorzystanie przestrzeni, zwrócenie uwagi na jakość i trwałość, czy zintegrowanie budynku z lokalnym systemem ekologicznym.

4. Zakończenie

Wpływ ery informacyjnej jest o tyle istotny, że wymusza pewne zmiany, które nastąpią w przyszłości. Zakres zmian, które kształtują miejsce pracy, jest rozległy i obejmuje takie dziedziny, jak: ekonomię, socjologię, psychologię, ergonomię, estetykę, etykę, przestrzeń, ekologię itp. Dziedziny te, pomimo że formalnie nie dotyczą projektowania, mogą mieć na nie wpływ. Budynki biurowe nie są dostosowane jeszcze do uwzględnienia tych zmian. Era informacyjna stawia przed projektantami inne niż dotychczas wymagania. Ważne jest stwierdzenie, że funkcja biurowa nie musi być zawsze związana z budynkiem biurowym. W tej sytuacji projektowanie jako zadanie, wykorzystujące m.in. posumowania i uogólnienia ujęte w niniejszym referacie, będzie przedmiotem następnych prac autorki.

„ Architekci w procesie tworzenia muszą jednak ogarnąć całość. Wykorzystując wnioski przeszłości i dbając o zachowanie postulatów teraźniejszości, patrzeć jak pionierzy w przyszłość, wyprzedzając czas w tworzeniu środowiska dostosowanego do nowo powstającej epoki.” - M. Zahry

Literatura

1. Battle T.: The Commercial Offices Handbook, RIBA Enterprises, London 2003.
2. Rynkowska–Sachse A.: Rys zmian społeczno-gospodarczych wpływających na kształtowanie się obiektów biurowych jako zakładów pracy, Politechnika Gdańska 2004.
3. Kleibrink M. : The Changing World of Office Work, Detail 9/2002.
4. Złowodzki M.: Technologiczne i środowiskowe projektowanie architektury biur, Wyd. Politechniki Krakowskiej, Kraków 1997.
5. Niezabitowska E. : Projektowanie obiektów biurowych. Część I. Historia. Rodzaje obiektów biurowych. Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice 1997.
6. Grudzewski W. i Hajduk I. : Przedsiębiorstwo przyszłości, Difin, Warszawa 2001.
7. Geberzahn W.O. : Game over? – Oder gibt es doch eine Zukunft im Büro?, konferencja w Monachium 11. 2002.
8. Rynkowska–Sachse A. : Ecodesign jako wyraz bliskiej relacji pomiędzy projektowaniem a naturą, Środowiskowe Studium Doktoranckie Wydziałów Inżynierii Lądowej i Architektury, Politechnika Gdańska 2003.